

prva niso priznavali nikacega gospoda, volč si sami svoje hetmane, pozneje jih je bilo nekaj priseljeno k Polskej, katerej so obljubili stalno vojaško službo v boji z neverci, nekaj pa jih je ostalo svobodnih, dokler niso naposled okoli 1795. leta vsi skupaj prišli pod rusko žezlo. Cárinja Katarina II. je potlačila na Dnjepru kozaštvo, njegov spomin pa živi še nadalje v ljudskih pripovedkah. Nekaj Kozakov je šlo na tuje, a drugim so odkazali krajine ob Črnem morji. Tam tedaj živé zdaj Kozaci maloruski, toda dedom so užé prav malo podobni. Bojeviti duh sicer še ni popolnem izginil, vedno so še brzi jézdeci in jako važen del ruske vojske, ali v sosedstvu azijskih hord so izgubili prejšnjo bodrôst in često bivajo nekateri uporni in okrutni.

Drugi Kozaci so naseljeni na Donu; ti govoré jezik vélikoruski in so hrabro in gostoljubno ljudstvo.

Vseh Kozakov je okoli 900.000 duš in 90 tisoč vedno v službi; njihovo orožje je dolgo kopje, sablja, ručnica in samokrés; oblačijo se razno, kakor se komu ljubi. Običajno nosijo zelen kaftan s pasom okoli života in na glavi rudečo, s kožuhovino obrobjeno in s srebrom izšito čépico. Orožje in obleko si sami kupujejo, ostalo dobivajo od vlade. Domá prebivajo po malih kôčah v vaséh in v 8 mestih, obdelovajoč si zemljo skoro le za svoje potrebe, posebno pa se pečajo s konjerejo. Običajno ima kozak do 100 konj, bogatin često po tisoč; ti konji so vedno pod širnim nebom ter so zaradi svoje hitrosti obče znani.

Beseda Kozak je tatarska ter znači svobodnega človeka, ki nema stalnega domovja. Na Ukrajini še dandanes vsacemu svobodnemu človeku sploh le „Kozak“ pravijo.

V.

Otročje igre

v pésencah.

III.

Najdihójca! páľček náš,
Ne razgrájaj samopáš!
Védno te je vrisk in sméh,
Zdaj po ódrih, zdaj pri tléh;
Kjer te níkdar tréba nīj,
Tjákaž prideš prvi tí;
Méčeš bratca in sestrico
S kámenom in s krpezíco;
Bláto gáziš, kakor rāk,
Kadar léze osmokrāk,
Nese láčen v žábij grád
Sprédaj kléšče, zádaž vrát.
Najdihójca! páľček mój,
Tího sédi, mírno stój!
Da ne pride pó-te rāk,
V dolgih brkah, osmokrāk,
Ne prinese krpezíce,
Da nabrišem ti samíce,

IV.

Déte jézdi na koléni.

Skóka, skóka, kónjic
Na polénci,
Na kolénci
Déte naše daleč jézdi,
Pod nebésa k svítlej zvézdi.
Zvézde bóžje se igrajo,
In igraje lesketájo;
A pred njími je daníca,
Kolovódna prehodnica;
Druge náglo vse za njó
Súkajo se in tekó.
Mésec kíslo se drží,
Ter zabúhel govorí:
Bólno glávo ímam,
Ves obézan kímam;
Kdó po nébi ropotá,
Da zaspáti mi ne dá?

V.

Vrána pôje: korenják!
 Mej pšenico je oslák;
 Vdód se glási: úp, up, úp!
 Žito bóde v dober kúp;
 Želna kliče: pív, pív, pív!
 Naša dékla gre v pustív;
 Kukavica: kú, ku, kú!
 Cesar gléda iz gradú,
 Svítli cesar, cesarica,
 Kráľ zamórski in kraljica;
 Tènkí mládi gospodiči,
 Cesaríči in kraljiči;
 Lépe mláde gospodične,
 Cesaríčne in kraljične.

Jaz mej njími rad bi býl,
 Támkej skákal, jèl in píl!
 (Jaz bi ž njími ráda býla,
 Tàm plesála, jéla, píla!)

VI.

Kadar se otrok učí držati žlíc.

Déte môje! prími žlíc
 Z désno róko, ne z levíco!
 Désna róka — lépa,
 Léva róka — slépa;
 Désna róka — práva,
 Léva je zmešnjáva:
 Ali kdór je oberóč,
 Ták oprávi vse gredóč.

M—L.

Tolmáč.

Da bi se té pésence laže razuméle do konca, zatò se jim dodáje tolmač tacih beséd, o katerih je mísliti, da ne bodo obče znane. Začéti hočemo od I. pésence, ki je bila užé natisnena v 3. „Vrtci“ létošnjega léta.

I. Pogonjič, kdor pomaga pastirju črédo „poganjati,“ in sploh, kdor kaj „pogánja.“ — Čáda, črna krava. — Keblica, néka leséna posóda; der Kübel.

II. Vitoròg je vol „zavítih rogóv.“ — Kám-ba, lesén lók (Bogen), ki gré volu okolo vratú in potlej góri v leséni járem. — Kóla (srédnjega spola množstvenega števila), to je vóz, der Wagen; križevátna kóla, neokována, vsa leséna kóla; križevátno koló, neokováno, vse leséno koló, katero ima samó štiri perésa ali špice, ki gredó po dvé in dvé vzpóred (parallel) ob péstu (Nabe) góri do platišča (Radfelge), ter se ob péstu na „križ“ prerezávajo. — Prédnja, zádња préma, prédnji, zádњи konec vozá. — Pólza (Reibeseit) je v prédnej prémi taka deščica, po katerej se drgne in „polzí“ sóra (Langwiede). — Prégelj je lesén klin, ki se skozi jármovo góž ali trto (jármovko) vtákne v prevrtano ojé, da se „vpréže“ ojé k jarmu. — Rusín, zamòklo-rujav ter ob enem tudi morógast vol. — Od sebe, bú! takó kmet poganja vola, kadar mu velí, da bi šel „od sebe“ ali na lévo.

III. Samopáša je živál, katera se hoče vedno stráni od čréde „sáma pasti,“ in tudi prešíren otrok se imenuje samopáš. — Krpèzica ali krepèlec; der Knüttel. — Rák se imenuj osmokrák zatò, ker ima „osem krakov“ ali nóg. — Samíce so jérhaste hlače od ene „sáme“ kože storjene, a ne od dvéh.

IV. Kolovôden je, kdor „kolo vódi,“ in sploh, kdor kako stvár „vódi“ (der Anführer). Srb ima svoj posében plés, ki ga imenuje „kolo“ (der Ringelreihen). — Predhodníca, (namésto: predhodníca), takó se imenuje danica, kakor da bi vedno „hodila pred“ vsémi drugimi zvézdami.

V. Oslák je nekák plevél; die Ackerwinde. — Vdód ali vdèb; der Wiedehopf. — V pustív iti Dolénjcu znáči: iti po svétu in se potem nikóli ne povrniti domóv, ter nikóli ne dati glasú o sebi. — Zamórsk je, kdor prebiva „za mórjem“ ali na ónej stráni mórja; „múr“ ali „múrin“ je črn človek (der Neger), a ne: „zamórec“ ali: „zamúrec.“ — Cesaríč je cesárjev sín, a kraljič kraljev sín, cesarična cesarjeva hči itd.

VI. Oberóč je, kdor z „obéma rokama“ jednako lehkó déla: z levíco, kakor z desníco. — Gredóč ali hitro oprávi.

M—L.